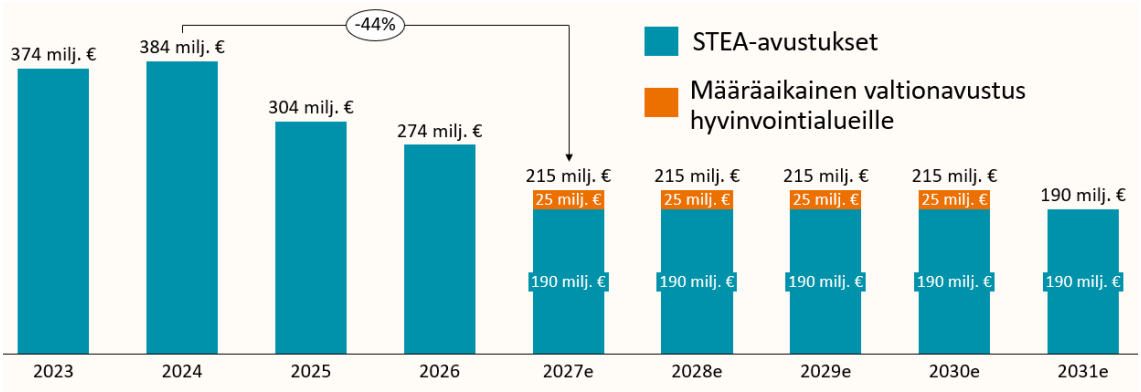
Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle
HE 175/2026 vp

Lausunto STEA-avustusten säästöstä ja kokonaiskuvasta osana valtion talousarvioesitystä

Hyvinvointiala Hali kiittää mahdollisuudesta lausua. Lausunnossa esitetään STEA-avustussäästöjen tilannekuva, vaikutukset ja Halin ehdotukset talousarvioon.

STEA-avustussäästöjen tilannekuva

Kuviossa 1 esitetään STEA-avustusten ja kehysriihessä 2026 linjatun määräaikaisen sote-järjestötyöhön kohdennettavan hyvinvointialueiden valtionavustuksen kehitys vuosina 2023–2031.

Kuvio 1. STEA-avustusten ja määräaikaisen valtionavustuksen kustannukset

STEA-avustukset supistuvat 194 milj. eurolla vuodesta 2024 vuoteen 2027. Tämä tarkoittaa STEA-avustusten puolittumista 384 milj. euron tasosta. Mikäli määräaikainen valtionavustus huomioidaan täysimääräisesti, niin rahoitus vähenee 44 prosenttia vuosien 2024 ja 2027 välillä.

Sote-järjestöjen kannalta merkityksellistä on myös hallituksen esitykseen 174/2026 sisältyvä luonnollisten henkilöiden ja yhteisöjen lahjoitusvähennysten laajentaminen sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan kohdistuviin lahjoituksiin. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2027 alusta.

STEA-säästöjen vaikutukset

STEA-avustukset ovat suhteellisesti Orpon hallituksen merkittävin säästökohde. Mikään muu valtion budjetin merkittävän kokoluokan momentti ei puolitu hallituskauden aikana.

STEA-avustusten leikkaaminen aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia sote-järjestöjen toimintaan. Halin ja Sosten kyselyn mukaan 80 prosenttia sote-järjestöistä arvioi joutuvansa lopettamaan

jonkin toimintamuodon tai toiminnon ja 40 prosenttia pitää koko järjestön toiminnan lakkauttamista mahdollisena tai todennäköisenä.

Supistumassa tai loppumassa olevat toiminnot (ja osuus kyseisen vaihtoehdon valinneista) ovat:

- Vertaistuki- ja ryhmätoiminta (73 % vastaajan kohdalla supistuu tai loppuu kokonaan)
- Neuvonta- ja ohjauspalvelut (69 %)
- Vapaaehtoistoiminnan koordinointi (64 %)
- Koulutus- ja valmennustoiminta (61 %)
- Virkistys- tai harrastustoiminta (53 %)
- Kriisi- tai päivystysluonteinen toiminta (22 %)
- Jokin muu toiminto (53 %)

Kyselyn mukaan lomautuksia on suunniteltu 39 prosentissa ja päätetty seitsemässä prosentissa järjestöjä. Irtisanomisia on suunniteltu joka toisessa ja päätetty 15 prosentissa. Päätettyjä lomautuksia tai irtisanomisia on yhteensä reilun 300 työntekijän kohdalla. Suunnitellut lomautukset tai irtisanomiset koskettavat noin 1 100 työntekijää.

Halin ja Sosten kysely lähetettiin kaikille järjestöille (yhteensä 686 kpl), jotka ovat saaneet STEA-avustuksia vuonna 2026. Kyselyyn vastasi yhteensä 416 järjestön edustajaa eli vastausprosentti oli 61. Vastauksista 41 prosenttia edusti valtakunnallista järjestöä ja 59 prosenttia alueellisesti tai paikallisesti toimivaa järjestöä. Vastausaika oli 20. – 27.8.2026.

Vapaaehtoiset ovat olleet järjestötoiminnan keskeinen resurssi ja voimavara. Edellä mainitusti suurin osa järjestöistä joutuu supistamaan tai lakkauttamaan vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin. STEA-säästöihin sisältyy siten merkittävä riski siitä, että vapaaehtoisten määrä vähenee järjestöjen palkatun henkilöstön mukana. STEAn keräämien tietojen mukaan vuonna 2024 sote-järjestöissä oli 8 792 työntekijää, jotka tekivät yhteensä 5 526 henkilötyövuotta. Vapaaehtoisia oli 232 008. Sote-järjestöissä on toiminut siis noin 40 vapaaehtoista yhtä työntekijän henkilötyövuotta kohden.

STEA ei ole tiedustellut vapaaehtoisten htv-määrää, mutta *Kansalaisareenan Taloustutkimuksella teettämän kyselyn* mukaan vuonna 2021 vapaaehtoistyöntekijät arvioivat tehneensä keskimäärin 12,9 tuntia vapaaehtoistyötä neljän edeltäneen viikon aikana. Tämä on noin 21 kpl kahdeksan tunnin työpäivän verran vuodessa tai noin 0,084 henkilötyövuotta. Vuonna 2024 vapaaehtoisten henkilötyövuosimäärä oli siis noin 19 500.

Jos vapaaehtoisten määrä suhteessa sote-järjestöjen työntekijöiden määrään pysyy ennallaan, vapaaehtoisten työpanos vähenee Halin arvion mukaan vuosien 2024 ja 2027 välillä noin 19 500 henkilötyövuodesta 9 000 henkilötyövuoteen eli noin 10 500 henkilötyövuodella. Sote-järjestötyö on merkittävässä riskissä menettää suurimman osan vapaaehtoistyöstä. Samalla työntekijöiden määrä pienenee arviolta 2 800 htv:lla.

Työntekijöiden ja vapaaehtoisten tekemän työn määrä vähenisi siis yhteensä runsaalla 13 000 htv:lla. Mikäli tämä korvattaisiin hyvinvointialueilla lähihoitajatasoisella työllä (3 000 €/kk + 30 % sivukulut), olisi kustannus alueille yli 600 milj. euroa. Vajaan 200 milj. euron STEA-säästö kääntyisi siis nettona yli 400 milj. euron lisäkustannukseksi veronmaksajille.

Todellisuus toki on se, etteivät hyvinvointialueet ole juuri lainkaan korvaamassa sote-järjestöjen lopettamaa työtä, jolloin merkittävä osa järjestöjen auttamista henkilöistä jää vaille tarvitsemaansa tukea ja apua. Kustannukset tulevat todennäköisesti realisoitumaan hyvinvointialueilla raskaampien sote-palvelujen tarpeena, kuten lisääntyneinä terveydenhuollon päivystyskäynteinä, lasten huostaanottoina sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen tarpeena. On todennäköistä, että leikkauksilla on heijastusvaikutuksia myös muun muassa oikeudenhoidon palveluihin.

Viime kuukausina monet järjestöt ovat kertoneet muutosneuvotteluista ja leikkausten vaikutuksista, jotka osuvat suoraan kohtaavaan työhön eli ihmisille annettavaan tukeen, apuun ja neuvontaan. Esimerkiksi *Kehitysvammaliiton* koko toiminta on vaarassa loppua, *MIELI ry* joutuu näillä näkymin supistamaan mielenterveysongelmia ehkäisevää toimintaansa ja *A-Klinikkasäätiö* on kertonut muutosneuvotteluista, joiden kohteena on muun muassa kohtaavan työn palveluita.

Sote-järjestöt ovat toivoneet jo pitkään avustusrakenteen muuttamista siten, että painopistettä siirrettäisiin hankeavustuksista yleisavustuksiin. Painopisteen muutos helpottaisi raskaiden ja nopeiden leikkausten tilanteessa jäljelle jäävien resurssien (kuten henkilötyöpanos) joustavampaa käyttöä, vähentäisi hallinnollista taakkaa ja turvaisi järjestöjen toimintaedellytyksiä. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2027 todetaan, että yleisavustusten osuus laskisi vuoden 2025 tasosta reilut 50 prosenttia samaan aikaan kun koko avustuskokonaisuus supistuu ehdotuksen mukaan keskimäärin 38 prosenttia.

Halin ehdotukset tilanteen korjaamiseksi

1. **Hallituksen tulee ehdottomasti perua kevään kehysriihessä päätetty 50 milj. euron lisäleikkaus vuodelle 2027**, jotta järjestöjen kyky tuottaa kohtaavaa työtä ja ehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta ei heikkene entisestään.
2. **Hyvinvointialueille suunnattu 25 milj. euron järjestöavustus tulee jakaa vielä ensi vuonna STEA-avustuksina** ja siirtää alueille vasta vuodesta 2028 alkaen, jotta hyvinvointialueille ja järjestöille jää riittävästi aikaa valmistella hanke-ehdotuksia ja vaikuttavia hakemuksia.
3. **STEA-avustusten yleisavustusten painoarvoa** suhteessa avustuskokonaisuuteen on vahvistettava.
4. **Valmisteilla olevan lahjoitusvähennyksen omavastuu on laskettava 100 euroon ja verovelvollisella tulisi olla vain yksi omavastuu**, vaikka lahjoituksia tekisi useammalle järjestölle. Hallituksen esityksessä omavastuu on 500 euroa ja se tulee sovellettavaksi eri järjestöille tehtyjen lahjoitusten osalta erikseen, mikä heikentää kannusteita erityisesti pienempiin ja useammalle järjestölle tehtyihin lahjoituksiin.

Kunnioittavasti,

Hanna-Maija Kause
edunvalvontajohtaja
Hyvinvointiala Hali ry

Lisätiedot:
Joel Kuuva
pääekonomisti
050 414 6444
joel.kuuva@hyvinvointiala.fi